Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Analüüs: organiseeritud kodanikuühiskonna roll uues ELi ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide organisatsiooni (AKVRO) partnerluslepingus, sh majanduspartnerluslepingute olukord selles raamistikus“

(omaalgatuslik arvamus)

(2022/C 443/04)

Raportöör: **Carlos TRINDADE**

Täiskogu otsus	21.10.2021
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
	omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	9.6.2022
Vastuvõtmine täiskogus	13.7.2022
Täiskogu istungjärk nr	571
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	170/0/1

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus ja Sotsiaalkomitee märgib, et Euroopa Liit võttis juba pikka aega tagasi vastu väärtuste ja eesmärkide raamistiku, millega reguleeritakse ELi suhteid Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidega (AKV riigid). Täpsemalt keskendutakse demokraatiale, heale valitsemistavale ja inimõigustele, kestlikule ja kaasavale majanduskasvule koos inimväärsete töökohtadega, liikuvusele ja rändele kui võimalusele, inimarengule, keskkonnale ja soovile ühendada jõud rahvusvahelisel areenil ühist huvi pakkuvates valdkondades. Mis puudutab suhteid kolmandate naaberriikidega, siis täiendatakse seda raamistikku julgeolekueesmärgiga.

1.2. Komitee kiidab heaks kõnealuse väärtuste ja eesmärkide raamistiku, mis on sätestatud mitmes AKV riikidega sõlmitud rahvusvahelises lepingus alates 1960. aastast ning millest EL oma kaubandus- ja arengukoostöö suhetes juhindub.

1.3. Komitee toetab üldjoontes uut lepingut ja loodab, et lepingupooled saavad sellele kiiresti alla kirjutada, ning kiidab heaks nende märkimisväärsed jõupingutused ja võetud olulised kohustused, kasutades võrdlusraamistikuna ÜRO kestliku arengu eesmärke.

1.4. Eelkõige soovitab komitee tungivalt Euroopa Komisjonil põhjalikult analüüsida uue lepingu ja majanduspartnerluslepingute aluseks olevat arengukoostöö struktuuri ning teha uusi otsuseid, võttes arvesse COVID-19 kogemusi (mis tõstatab elutähtsa tervishoiutaristu küsimuse) ja Ukraina sõja geopoliitilisi tagajärgi (sh toiduga kindlustatus, energiahinnad ja ohud demokraatiale). Komitee rõhutab, et need kaks suurt ülemaailmset sündmust, mis on olukorda maailmas põhjalikult muutnud, on tekitanud AKV riikides vajaduse keerukamate ja pakilisemate lahenduste järele, mis nõuavad rahvusvahelise koostöö vormi, mis on praegusest üsna erinev.

1.5. Komitee märgib rahuloluga, et uues lepingus tunnistatakse kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite rolli tähtsust, ning väljendab heameelt selle üle, et allakirjutanud sellega nõustuvad.

1.6. Komitee rõhutab ja hindab kõrgelt, et uues lepingus – nii selle üldsätetes kui ka kõigis piirkondlikes protokollides – kinnitatakse korduvalt, kuigi erinevas sõnastuses, et oluline on kehtestada ametlikud mehhanismid kodanikuühiskonna osalemiseks, teavitamiseks, ärakuulamiseks ja temaga struktureeritud konsulteerimiseks (institutsioonilised mehhanismid).

1.7. Komitee juhib tähelepanu sellele, et kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja sotsiaalpartneritel on eraldi institutsionaliseerimismehhanismid, mille kaudu nad saavad ametlikult väljendada oma seisukohti, ettepanekuid ja kriitikat. On hädavajalik, et olemas oleksid seadusega reguleeritud ja ametlikult toimivad institutsioonilised mehhanismid, mille abil kodanikuühiskonna organisatsioonid (kes viivad ellu kodanikuühiskonna peetavat dialoogi) ja sotsiaalpartnerid (kes osalevad sotsiaaldialoogis) saavad pühendumusega kaasa aidata arutelule avalikus ja demokraatlikus ruumis. Need organisatsioonid on eri nimetustega, näiteks majandus-, sotsiaal- ja kultuurikomiteed, nõuandekomisjonid, foorumid, platvormid, kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustikud, alalised konverentsid või mis tahes muud organisatsioonid. Nende institutsiooniliste mehhanismide ametlikuks muutmine tagab ühiskonna suurema vastupanuvõime, sest sellega edendatakse kodakondsust ja tugevdatakse demokraatlikku elu.

1.8. Mis puudutab kodanikuühiskonna organisatsioone, sotsiaalpartnereid ja institutsioonilisi mehhanisme, siis täheldab komitee liidus ja AKV riikides väga erisuguseid olusid, mis on tingitud piirkondade, allpiirkondade ja riikide majanduslikest, sotsiaalsetest, kultuurilistest ja poliitilistest erinevustest. AKV riikides on mitteametlikkus vaieldamatu tegelikkus ning seda tuleb arvesse võtta kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite tegevuses ning institutsiooniliste mehhanismide rakendamisel ja toimimisel. Vastasel juhul ei saa kogu elanikkond uue lepingu tulemustest kasu. Komitee kinnitab, et väga vajalik on leida lahendused praegustele probleemidele, eelkõige seoses tehnilise võimsuse ja rahalise toetusega kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja sotsiaalpartneritele. Komitee on seisukohal, et Euroopa Liidus ja Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide organisatsioonis (AKVRO) on olemas mitmeid häid tavasid, mida tuleb kindlaks teha, et neid saaks ka teistes riikides kasutusele võtta. Selle näitena võib esile tuua ELi ja AKV järelevalvekomitee, mis suudab antud ülesannet täita.

1.9. Oma osalemisega selles protsessis soovib komitee rakendada kavandatud institutsioonilisi mehhanisme ning edendada ja toetada kodanikuühiskonna organisatsioone ja sotsiaalpartnereid AKV riikides. Seejuures tunnistab ta, et kõnealused osalejad kannavad juhtivat rolli kestliku arengu soodustamisel, eelkõige ÜRO kestliku arengu 17. eesmärgi kontekstis.

1.10. Komitee teeb komisjonile ettepaneku seada endale eesmärgiks luua vastavalt uues lepingus esitatud struktuurile neli institutsioonilist mehhanismi, nimelt esimene mehhanism ELi ja AKVRO vahel üldsätete alusel, teine mehhanism ELi ja Aafrika vahel ELi ja Aafrika piirkondliku protokolli alusel, kolmas mehhanism ELi ja Kariibi mere piirkonna vahel Kariibi mere piirkondliku protokolli alusel ja neljas mehhanism ELi ja Vaikse ookeani piirkonna vahel Vaikse ookeani piirkondliku protokolli alusel.

1.11. Samuti teeb komitee komisjonile ettepaneku luua majanduspartnerluslepingute raames nõuandekomiteed. Komitee kinnitab, et kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite roll majanduspartnerluslepingutes on asendamatu ja seda tuleks tugevdada. Seepärast toetab komitee arvamuses REX/536 esitatud soovitusi, mida tuleks rakendada praegustes ja tulevastes majanduspartnerluslepingutes, ning leiab, et Kariibi mere piirkonna foorumi (CARIFORUM) nõuandekomitee on suurepärane näide headest tavadest, mida tuleks levitada ja korrata.

1.12. Komitee soovitab tungivalt komisjonil tulevikus tagada, et Euroopa Liidu ja AKVRO lepingu alusel rakendatavad mitmesugused institutsioonilised mehhanismid (üldsätted, piirkondlikud protokollid ja majanduspartnerluslepingud) oleksid koostoime loomiseks ja ressursside, eriti rahaliste vahendite optimeerimiseks nõuetekohaselt kooskõlastatud. Kui institutsioonilised mehhanismid täidavad hoolikalt ja jõuliselt oma ülesandeid, toimivad võrgustikuna ja töötavad koos ühtse struktureeritud süsteemina, näitavad nad nii oma tähtsust ühiskonna vastupanuvõime, majanduskasvu ja inimeste heaolu seisukohast.

1.13. Komitee soovitab tungivalt komisjonil pakkuda rahastamisvahendeid, millega toetada AKV riikide kodaniku-ühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite olukorda käsitlevate uurimis- ja prognoosimisprogrammide ja projektide elluviimist. Seejuures tuleb arvesse võtta nende vajadusi juhtimissuutlikkuses, organisatsioonide tehnilises tugevuses ja kavandatud institutsiooniliste mehhanismide rakendamises. Komitee rõhutab, et eesmärk on aidata sel viisil kaasa demokraatlike kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite olemasolu tugevdamisele uue lepingu alusel, võttes asjakohaseid meetmeid ja kaasates aktiivselt nende liikmeid.

1.14. Komitee kutsub komisjoni tungivalt üles toetama tööd, mida teeb ELi ja AKV järelevalvekomitee, mis on ELi ja AKVRO uue lepingu raames ainuke institutsiooniline mehhanism. ELi ja AKV järelevalvekomitee roll selles protsessis kasvab, eelkõige struktureeritud dialoogi kaudu, et i) esitada institutsioonidele asjakohaseid aruandeid, projekte ja arvamusi, ii) kaasata AKV riikide sidusrühmi ning iii) aidata kaasa kavandatud institutsiooniliste mehhanismide rakendamisele.

2. **Üldised märkused ajaloolise tausta ja strateegiliste eesmärkide kohta**

2.1. 2016. aastal võttis Euroopa Liit Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide organisatsiooniga uuendatud partnerluse raames vastu hilisemates dokumentides kinnitatud ühist huvi pakkuvad prioriteedid. Need on demokraatia, hea valitsemistava ja inimõigused ning kestlik ja kaasav majanduskasv koos inimväärsete töökohtadega ning liikuvus ja ränne kui võimalused, samuti inimareng, keskkond ja soov ühendada jõud rahvusvahelisel areenil ühist huvi pakkuvates valdkondades ([1]). Sellesse nimekirja võib lisada julgeolekueesmärgid, et võtta arvesse oma lähimaid naaberriike. Eesmärgid, mis Euroopa Liit oli endale selles valdkonnas varem seadnud, on seega struktureeritud ja konsolideeritud.

2.2. EL on need eesmärgid ametlikult vormistanud rahvusvaheliste lepingutega, kõigepealt Yaoundé konventsiooniga, seejärel Lomé lepingutega, seejärel Cotonou lepingu kaudu ning nüüd Cotonou jätkulepingu üle peetavate läbirääkimiste kontekstis. Samal ajal on EL sõlminud mitme AKV riigi või riikide rühmaga majanduspartnerluslepinguid.

2.3. Majanduspartnerluslepingud on kõige üldisem majanduslik vahend selle strateegia elluviimiseks. Majanduspartnerluslepingute eesmärk on integreerida AKV riigid sujuvalt ja järk-järgult maailmamajandusse ning kaotada vaesus. Samas rõhutatakse neis, et läbirääkimistel tuleb arvesse võtta lepinguosaliste arengutaseme erinevusi ning iga riigi või allpiirkonna majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid iseärasusi ning eelkõige mitteametlikkuse määra.

2.4. Pandeemiast saadud õppetunnid puudutasid muu hulgas tervishoiusüsteemidele põhjustatud raskusi, kahjulikke tagajärgi majandusele, sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse suurenemist, struktuurilisi probleeme seoses juurdepääsuga ravimitele ja vaktsiinidele või nende tootmisele, digivahendite tõhusust, ohtusid inimõigustele ja demokraatiale ja isegi märkimisväärset majanduslikku sõltuvust. Komitee arvates on neid õppetunde silmas pidades saanud selgeks, et arengukoostöö struktuur on vaja uuesti läbi mõelda. Seda tuleb Euroopa Liidu ja AKVRO vaheliste strateegiate rakendamisel ja ümberkujundamisel arvesse võtta.

3. **Konkreetsed märkused Cotonou jätkulepingu kohta**

3.1. 2015. aastal hinnati 15-aastast Cotonou lepingut ning tehti kindlaks selle tugevad ja nõrgad kohad.

3.2. Cotonou leping pidi kehtetuks muutuma 2020. aasta veebruaris. Mõne käsitletud teema tundliku iseloomu ja pandeemia tõttu ei olnud aga võimalik seda ettenähtud kuupäeval pikendada ning Euroopa Liit ja AKVRO parafeerisid uuendatud partnerluslepingu, nn Cotonou jätkulepingu (uue lepingu) teksti alles 2021. aasta aprillis.

3.3. Et võtta arvesse allakirjutanud riikide mitmekesisust ja tagada lepingu individuaalne kohaldamine iga piirkonna suhtes, on hiljutine leping sõlmitud üldsätete kujul, mida täiendavad kolm siduvat piirkondlikku protokolli Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna kohta. Selle struktuuri keerukuse tõttu peab ELi ja AKV järelevalvekomitee edaspidi kasutama ennetavamat lähenemisviisi.

3.4. Uue lepingu prioriteedid kajastavad lepinguosaliste pühendumust ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisele ja hõlmavad järgmist kuut suunda: i) inimõigused, demokraatia ja valitsemistava; ii) rahu ja julgeolek; iii) inimareng, mis hõlmab tervishoidu, haridust, sanitaartingimusi, toiduga kindlustatust, sotsiaalset ühtekuuluvust, kultuuri ja soolist võrdõiguslikkust ning arengukoostööga seotud kohustusi; iv) kaasav ja kestlik majanduskasv ja areng, sealhulgas majanduspartnerluslepingute raames; v) keskkonnakestlikkus ja kliimamuutused; vi) ränne ja liikuvus. Need on kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite jaoks väga olulised aspektid.

3.5. Nendele prioriteetidele lisandub võitlus COVID-19 pandeemia tagajärgedega nii ELis kui ka AKV riikides, et tõrjuda demokraatiavastaseid rünnakuid ning edendada majanduslikku ja sotsiaalset taastumist kontekstis, kus eeldavalt neis AKV riikides on majanduse taastamine keeruline ning sellest tulenevalt vaesus ja ebavõrdsus süvenevad.

([1]) Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Uuendatud partnerlus Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidega“, 2016, lk 4.

3.6. Komitee märgib eelkõige, et nagu pandeemia on näidanud, on AKV riikide elutähtsate taristute küsimus endiselt väga terav. Kestlik areng sõltub täielikult vastupidava taristu olemasolust, millega stimuleeritakse ja toetatakse majandustegevust ja sotsiaalset progressi ning millel on otsustav roll kestliku arengu eesmärkide saavutamisel, olgu need siis ÜRO tegevuskavas aastani 2030 või Aafrika tegevuskavas aastani 2063 sätestatud eesmärgid. Komitee rõhutab, et arengukoostöö on jätkuvalt nende saavutamiseks vajalik, kuid mitte piisav eeltingimus, ning rõhutab vajadust seda AKV riikides tugevdada.

3.7. Sellega seoses rõhutab komitee eelkõige elutähtsa tervishoiutaristu tähtsust. Üldise, kergesti kättesaadava ja peamiselt tasuta tervishoiusüsteemi olemasolu AKV riikides on elanikkonna heaolu ja kestliku arengu jaoks väga oluline. Eelkõige annab kiire juurdepääs vaktsiinidele (patendid ja kohaliku tootmise tehniline suutlikkus) AKV riikide ühiskonnale vajaliku vastupanuvõime mis tahes pandeemia korral, mis võib tulevikus tekkida. Komitee märgib, et see oluline küsimus uues lepingus ei sisaldu, ning kutsub ELi ja AKVROd üles seda lepingu rakendamisel arvesse võtma.

3.8. Komitee usub, et arvestades praegust geopoliitilist olukorda Euroopa ja üleilmsel tasandil ning eelkõige Ukraina sõja tagajärgi (sealhulgas toiduga kindlustatus, energiahinnad ja ohud demokraatiale), tuleb uues lepingus arvesse võtta selle mõju arengukoostööle üldiselt ja eelkõige majanduspartnerluslepingutele. Komitee hoiatab, et praegune olukord võib viia võitluseni AKV riikide mõjutamise pärast, ja kutsub ELi üles suurendama oma suutlikkust teha nendega koostööd, eelkõige majanduslikul, sotsiaalsel ja kultuurilisel tasandil.

3.9. Seoses kodanikuühiskonna osalemise, teavitamise, ärakuulamise ja struktureeritud konsulteerimise ametlike ehk institutsiooniliste mehhanismidega peab komitee uues lepingus esitatud seisukohti positiivseks. Eelkõige tunnustab komitee seda, et lepingupooled peavad looma avatud ja läbipaistvad mehhanismid struktureeritud konsultatsioonide pidamiseks, ([2]) et nad seavad sisse konsultatsioonimehhanismid, ([3]) et nad loovad ja arendavad konsultatsiooni- ja dialoogimehhanismid ([4]) ning et nad näevad ette konsultatsiooni- ja dialoogimehhanismid ([5]).

4. **Konkreetsed märkused Euroopa Liidu ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide majanduspartnerluslepingute kohta**

4.1. Üheksa majanduspartnerluslepingu üle peeti läbirääkimisi, mille tulemusena jõustus seitse lepingut, mis sõlmiti 32 riigiga 79 AKV riigist, millest 14 asub Kariibi mere piirkonnas, 14 Aafrikas ja 4 Vaikse ookeani piirkonnas. Neist seitsmest lepingust viit kohaldatakse ajutiselt, sest kõik Euroopa Liidu liikmesriigid ei ole neid veel ratifitseerinud. Ülejäänud kaks lepingut, mis on sõlmitud Lääne- ja Ida-Aafrika riikidega, ei ole veel ajutise kohaldamise etappi jõudnud, kuna Aafrika riigid on viivitanud nende allkirjastamise ja ratifitseerimisega. Lisaks on 21 riiki läbirääkimised majanduspartnerluslepingute sõlmimise üle lõpule viinud, kuid neid ei ole veel rakendatud.

4.2. Komitee juhib tähelepanu sellele, et majanduspartnerluslepingutega kaasnevad nii võimalused kui ka riskid. Hädavajalik on tagada võrdsete partnerite partnerlus, mis mitte ainult ei edenda majanduskasvu, vaid tagab ka heaolu ja sotsiaalse õigluse. Nende eesmärkide saavutamiseks on kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite tegevus ülioluline.

4.3. Siiski on ELi ja partnerriikide kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid majanduspartnerluslepinguid kritiseerinud.

4.4. See kriitika puudutab majanduspartnerluslepingute ülesehitust ja võimalikku piiravat mõju AKV riikide tootlikule majanduskasvule, kuigi nende riikide tööstusharude, näiteks põllumajandusliku toidutööstuse kaitse on tehtud võimalikuks. Kuigi see on üks majanduspartnerluslepingutest tulenevaid eeliseid, on Euroopa Liidu ja AKVRO vaheline kaubandusvabadus avaldanud mitmel juhul kahjulikku mõju, mis väljendub tollitulude vähenemises, eelkõige väliskaubanduse maksude vähendamise kaudu. Lisaks võib see Euroopa Liidu ja AKV riikide majandusarengu erinevuse tõttu ohustada mikro-, väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid või ühistuid, mis moodustavad kodumajanduse aluse. Paljud kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid on selle jõuliselt hukka mõistnud.

([2]) Lepingu üldsätted, artikkel 95.
([3]) Aafrika piirkondlik protokoll, artikkel 5.
([4]) Kariibi piirkonna piirkondlik protokoll, artikkel 7.
([5]) Vaikse ookeani piirkonna piirkondlik protokoll, artikkel 7.

4.5. Majanduspartnerluslepingutes võetakse kodanikuühiskonna rolli arvesse erinevalt. See roll on esitatud mitmel kujul ning lepingute arutamises ja järelevalves antakse kodanikuühiskonna organisatsioonidele positsioon, mis on samuti varieeruv. Näiteks Côte d'Ivoire'i Vabariigiga sõlmitud lepingu tulemusel loodi Côte d'Ivoire'i Vabariigi kodanikuühiskonna konventsioon, millega käivitati projekt ([6]) eesmärgiga jälgida majanduspartnerluslepingu mõju kodumajandusele. Lisaks sellele on kodanikuühiskonna mõju muudes valdkondades piiratud, sest sisekoosolekutel keskendutakse kestlikule arengule.

4.6. Mõne majanduskoostöö lepinguga on ette nähtud täiendavad asutused, näiteks parlamentaarne ühiskomisjon, nagu CARIFORUMi ja Lääne-Aafrikaga sõlmitud lepingu puhul.

4.7. Majanduskoostöö lepingutes on sõnaselgelt märgitud, et need kuuluvad Cotonou lepingu prioriteetide hulka. Seepärast pakub selle muudetud versioon allakirjutanutele võimaluse edendada kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite laiaulatuslikumat, ühtlustatud ja institutsionaliseeritud osalemist, mida tuleks täielikult ära kasutada. See on oluline kasvõi seetõttu, et selles valdkonnas on edusamme tehtud aeglaselt, nagu nähtub Euroopa Liidu 2021. aasta rakendamise ülevaatest. Kõige tõhusam viis majanduspartnerluslepingutes sätestatud institutsiooniliste mehhanismide rakendamiseks on see, et avalik-õiguslikud asutused teavitavad kodanikuühiskonna organisatsioone ja sotsiaalpartnereid protsessist õigeaegselt ja üksikasjalikult ning kutsuvad neid osalema struktureeritud viisil, mis võimaldab neil teha uuringuid ja põhjendatud ettepanekuid.

5. **Konkreetsed märkused kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite määratlemise, representatiivsuse, tegevuse ja institutsiooniliste mehhanismide kohta**

5.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee eesmärk on olla Euroopa kodanikuühiskonna kodu. Komitee on Euroopa Liidu lepingu artikli 13 alusel loodud Euroopa Liidu nõuandev organ. See koosneb 329 liikmest, kes esindavad tööandjaid (I rühm), töötajaid (II rühm) ning kodanikuühiskonna organisatsioone (III rühm). Tegemist on Euroopa institutsioonilise mehhanismiga, mille kaudu need huvirühmad väljendavad struktureeritud dialoogi raames oma seisukohti Euroopa Liiduga seotud küsimustes.

5.2. Komitee märgib, et kodanikuühiskonna organisatsioonid hõlmavad ühendusi, millel on väga mitmesugused eesmärgid. Nad esindavad neis registreeritud liikmeid ja täidavad ühiskonnas ülesandeid, mis on eelkõige järgmised: inimeste heaolu, sotsiaalse lõimimise ja tõrjutusvastase võitluse edendamine, elanikkonna või kodanike rühmade sotsiaalsete, majanduslike, kultuuriliste ja kutsealaste õiguste ja huvide kaitsmine, keskkonna säilitamine ja kliimamuutuste vastu võitlemine, inimõiguste kaitse ja hoolsuskohustuse nimel meeleavalduste korraldamine, samuti nende säilitamise huvides võimuorganite hoiatamine ja neile surve avaldamine, et kaitsta nende ühenduste liikmete huve ja kinnitada nende ühiskondlikke väärtusi.

5.3. Nii laia ja mitmekesise paleti moodustavate organisatsioonide piirjoonte määratlemisel kannavad otsustavat rolli kontekstid, millesse need kuuluvad nii majanduslikus, sotsiaalses kui ka poliitilises mõttes. Hoolimata nende tegevuse tähtsusest ja väärtuslikkusest tuleks aga hoiduda pidamast neid kestliku arengu liikumapanevaks ühiskondlikuks teguriks.

5.4. Komitee rõhutab, et sellise mitmekülgse tegelikkuse kontekstis tuleb asjakohaselt arvestada mitteametliku majanduse ja sotsiaalse korralduse ulatust AKV riikides üldiselt, mis iseloomustab ja piiritleb oluliselt kõiki sotsiaalseid, organisatsioonilisi ja institutsioonilisi suhteid. Seejuures puutuvad kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid üldiselt kokku märkimisväärsete raskustega oma asutuste loomisel, organiseerimisel ja toimimisel, majandusliiku toetuse tagamisel ja ametlikus tegevuses. Sellised kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid peaksid saama erakorralist rahalist toetust. Vastasel juhul ei suuda nad oma osalemise ja sekkumisega kaasa aidata kestlikule arengule, kodakondsuse teostamisele ega oma riigi demokraatlikule vastupanuvõimele.

5.5. Kodanikuühiskonna organisatsioonide töö põhineb sotsiaalsel või pigem kodanikuühiskonna või poliitilisel rollil, mida nad soovivad kanda, nende vastaval suurusel, ühiskondlikul tähtsusel, mille omistavad neile nende liikmed ja kogukond, kus nad asuvad, juhtide rollil, samuti vahenditel, mida nad vajavad oma eesmärkide saavutamiseks, ja eelkõige tingimustel, mida nende rahastajad neile seavad.

([6]) Côte d'Ivoire'i Vabariigi kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevussuutlikkuse parandamise toetamine kodanike järelevalve tagamiseks Côte d'Ivoire'i Vabariigi ajutise majanduspartnerluslepingu üle.

5.6. Üldiselt on kodanikuühiskonna organisatsioonid neid mõjutavate puuduste tõttu sunnitud üksteisega, aga ka riiklike ametiasutustega rahastamise pärast konkureerima. Sellised nõrgad kohad raskendavad nende tegevust ja osalemist riiklikes või rahvusvahelistes institutsioonilistes mehhanismides. Lisaks võivad nad muutuda sõltuvaks oma rahastajatest või oma riigi ametiasutustest.

5.7. Ametiühingud ja ettevõtjate ühendused, mis on koondatud mõiste „sotsiaalpartnerid" alla, kuuluvad kodanikuühiskonna organisatsioonide hulka, kuid neil on oma eripära tõttu neist eristuv ja omalaadne identiteet. Sotsiaalpartnerid tagavad oma liikmete esindatuse ja nende huvide, eelkõige majanduslike huvide kaitsmise nii suveräänsete asutuste ees konkreetsete konsultatsiooni- ja läbirääkimismehhanismide kaudu kui ka omavahel loodavate suhete kaudu, eelkõige kollektiivläbirääkimiste ja kollektiivlepingute sõlmimise kaudu. Sotsiaalpartneritele tuleb kasuks see, et neil on ühtne struktuur, nad tahavad selgelt esindada oma liikmete huve, on vaieldamatult pikaealised, tuginevad tunnustatud ajaloolistele saavutustele, arenevad kindlalt väljakujunenud ja täpselt määratletud tegevus- ja suhtevaldkonnas ning on üldiselt võimelised end ise rahastama.

6. **Konkreetsed märkused Cotonou jätkulepingu kohta seoses kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega**

6.1. *Kodanikuühiskond ja sotsiaalpartnerid Cotonou jätkulepingus*

6.1.1. Nii uue lepingu üldsätetes kui ka kõigis kolmes piirkondlikus protokollis antakse kodanikuühiskonnale aktiivne roll. Siiski ei anta sellele konkreetset vormi, sest sellega jäetakse allakirjutanud lepinguosalistele (AKVRO ja Euroopa Liit) ülesandeks määratleda selle osalemise institutsiooniline raamistik, eelkõige institutsiooniliste mehhanismide loomise kaudu. Nii et peamine küsimus seisneb selles, kuidas tagada kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite protsessi kaasamine riigi ja riikidevahelisel tasandil.

6.1.2. Võttes arvesse olulisi organisatsioonilisi parameetreid, nagu kõnealuste osalejate õiguslik vorm, representatiivsus, esindajate valimine või kohtumiste sageduse miinimumpiirangud, toimub areng, mis tugevdab kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite rolli, kes täidavad selles protsessis sidusrühmade osa.

6.1.3. Neil on selles konkreetne roll, mis on seotud nende endi huvidega ja erineb sellest, mida täidavad ühiskonnas erakonnad. Kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite osalemist tuleks soodustada konkreetsete tegevuste kaudu ning see peaks ulatuma kaugemale üldistest aruteludest. Uuringute, arvamuste ja ettepanekute kaudu, mida nad institutsioonidele edastavad, toetavad nad arutelusid ja otsuseid. Institutsiooniliste mehhanismid, mille abil sidusrühmi aktiivselt protsessi kaasatakse ning mis on autonoomsed ja tuginevad kindlatele menetlusnormidele ja mille abil levitatakse teavet ning suunatakse sidusrühmi üksteisega konsultatsioonide ja struktureeritud dialoogi kaudu suhtlema, on kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite parim panus avatud valitsemise saavutamisse ([7]).

6.1.4. Rahastamisel on väga oluline roll. Asjakohase, rangetele tingimustele vastava ja täielikult läbipaistva rahastamise puudumisel ei ole võimalik tagada kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite nõuetekohast esindatust, olgu see siis koosolekutel või eelkõige andmete kogumiseks, uuringute elluviimiseks ja arvamuste väljatöötamiseks tehtavate esialgsete uuringute käigus.

6.2. *ELi ja AKV riikide kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite praegune olukord*

6.2.1. Euroopa

Euroopas on palju tuhandeid ühendusi, organisatsioone, liite, keskliite, platvorme ja foorumeid nii riigi kui ka Euroopa tasandil. Need kuuluvad kas kodanikuühiskonna organisatsioonide või ettevõtjate valdkonda (erasektor, mikro- ja väikeste ettevõtjad, avalik-õiguslik või sotsiaalsektor) või ametiühingute sekka, kusjuures organisatsioonilisel tasandil on need kõik teatud määral ühtlustatud.

6.2.2. Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkond

6.2.2.1. AKV riikide puhul on iga piirkonna, allpiirkonna ja riigi majanduslik, sotsiaalne, poliitiline ja ajalooline olukord toonud kaasa kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite struktuuride suure mitmekesisuse ning mõnel juhul nendevahelise suhtluse puudumise. On arvukalt näiteid headest tavadest ning on ka palju probleeme ja puudusi.

([7]) OECD kehtestatud põhimõte.

6.2.2.2. Samuti on probleeme sellega, et kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja sotsiaalpartneritele mõeldud üldine või konkreetne teave uue lepingu või majanduspartnerluslepingute (kui need on olemas) kohta on puudulik või üldse puudub. Lisaks puuduvad enamasti foorumid osalemiseks ja struktureeritud aruteluks avaliku sektori asutustega.

6.2.2.3. Seda olukorra mitmekesisust silmas pidades tuleks mõlemat aspekti kohapeal uurida, et levitada näiteid headest tavadest ning kõrvaldada probleemid ja puudujäägid, et tekitada kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite seas tunnustust ja tugevdada nende rolli. Tänu sellisele lähenemisele on võimalik toetada olemasolevaid institutsioonilisi mehhanisme või soodustada uute loomist.

6.2.3. ELi ja AKV järelevalvekomitee

ELi ja AKV riikide suhete raames võivad kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid praegu toetuda ELi ja AKV järelevalvekomiteele, mis on integreeritud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteesse. Järelevalvekomitee koosseisu kuulub võrdsetel alustel 12 komitee liiget ja 12 esindajat AKV riikide kodanikuühiskonna organisatsioonidest ja sotsiaalpartneritest (praegu kaheksa Aafrikast, kaks Kariibi mere piirkonnast ja kaks Vaikse ookeani piirkonnast). Viimased nimetab ametisse iga kõnealuse lepinguga hõlmatud piirkonna organiseeritud kodanikuühiskond, pidades silmas eri huvide tasakaalu.

7. **Konkreetsed märkused selle kohta, kuidas edendada ja toetada kodanikuühiskonna organisatsioone ja sotsiaalpartnereid kestliku arengu eestvedajatena**

7.1. Komitee peab kavandatavatele institutsioonilistele mehhanismidele ametliku vormi andmist äärmiselt oluliseks ning märgib, et see on selles küsimuses tema peamine eesmärk.

7.2. Pärast uue lepingu lõplikku allkirjastamist soovitab komitee tungivalt, et komisjon teeks AKVRO-le ja asjaomastele riikidele ettepaneku kehtestada kõnealuste institutsiooniliste mehhanismide loomiseks vajalikud poliitilised, organisatsioonilised ja rahalised tingimused.

7.3. Komitee palub tungivalt AKVRO-l selles protsessis sama otsusekindlalt osaleda.

7.4. Komitee märgib, et uue lepingu struktuuriga nähakse ette institutsioonilise mehhanismi loomine, mis on seotud üldsätetega ning kuhu hõlmatakse Euroopa Liidu ja AKVRO esindajad. Samal ajal võimaldatakse piirkondlike protokollidega luua igas piirkonnas ehk Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonnas institutsiooniline mehhanism, milles osalevad antud piirkonna ja Euroopa Liidu esindajad. Seepärast oleks asjakohane kehtestada süsteem, mis koosneb neljast institutsioonilisest mehhanismist (1 + 3), mis hõlmavad kogu uue lepingu ulatust.

7.5. Komitee märgib, et partnerluslepingute raames kaalutakse ka nõuandekomiteedena toimivaid institutsioonilisi mehhanisme, nagu need, mis on sõlmitud CARIFORUMiga ning Lääne-Aafrika ja Ida-Aafrikaga.

7.6. Komitee juhib eelkõige tähelepanu sellele, et sellise institutsiooniliste mehhanismide kogumi toimimiseks ühtse ja struktureeritud süsteemina on vaja suuri organisatsioonilisi jõupingutusi ja võrgustike loomist, et luua koostoimet, vältida vahendite (eriti rahaliste) dubleerimist ja hajutamist ning optimeerida nende kasutamist.

7.7. Komitee teeb komisjonile ettepaneku julgustada ELi esindajaid AKVRO riikides toetama kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite projekte. Eelkõige tuleks toetada projekte, mille eesmärk on suurendada organisatsiooni liikmete ja juhtide teadlikkust, neid koolitada ning tugevdada nende suutlikkust, parandada organisatsioonide tehnilist vastupanuvõimet ja hoogustada institutsiooniliste mehhanismide loomist. Komitee soovitab, et komisjon eelistaks esitatud kandideerimistaotluste hulgas AKV riikide kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite taotlusi, võttes arvesse nende vastavaid saavutusi.

7.8. Komitee teeb komisjonile ettepaneku välja töötada programmid, mis võimaldaksid institutsiooniliste mehhanismide rakendamisel uurida tegelikku olukorda kohapeal. See hõlmab kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite võimalusi ja raskusi, samuti mitmesuguseid olemasolevaid struktuure, nagu platvormid, foorumid jms. Eesmärk oleks koguda näiteid heade tavade kohta, mis liidu ja AKVRO suhetes juba eksisteerivad ning mida tuleks levitada. Komitee soovitab, et AKV riikide kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid oleksid nendesse uurimistesse otsustavalt kaasatud nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt.

7.9. Komitee rõhutab, et AKV ja ELi järelevalvekomitee tugevdab oma töökorraldust rohkemate ressursside, liikmete ja volitatud esindajate abil, et ta saaks selles protsessis paremini kaasa aidata ja oma ülesandeid täita.

7.10. Komitee soovitab tungivalt komisjonil integreerida kõnealuse protsessi rahastamine olemasolevatesse rahastamisvahenditesse. Eelkõige tahab komitee rõhutada, et kui soovitakse, et kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid oma tegevust ellu viiksid, siis tuleb neid rahastada, sest nende omafinantseerimine ei ole selleks piisav. Ta tuletab meelde, et uue lepingu geograafilise ulatuse tõttu nõuab institutsiooniliste mehhanismide nõuetekohane toimimine ning kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite osalemine rahalisi vahendeid, mis neil puuduvad. Isegi rangete juhtimiskontrollimeetodite ja kaasaegsete digitehnoloogiate kasutamisel on jätkuvalt oluline pakkuda nendele organisatsioonidele majanduslikku tuge. Komitee julgustab tungivalt Euroopa Liitu, AKVROt ja liikmesriike vastu võtma programmid, millega toetatakse konkreetselt nende kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite tegevust ning institutsiooniliste mehhanismide toimimist.

Brüssel, 13. juuli 2022

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG